

K.M. Abildayeva

Representation of the health phenomenon: experience of linguocognitive description

Baishev university, Aktobe, 030000, Republic of Kazakhstan

The appeal to the phenomenon of Health is connected with the fact that it is one of the universal concepts in the linguistic picture of the world of many peoples.

The article attempts to describe the phenomenon of Health as a unit of cognitive consciousness of modern representatives of the Russian language culture through its language presentation.

We proceed from the following assumptions: firstly, the factor determining the unity of the ethnos and its viability is the traditional culture, which, despite decades of civilizational influence, has not lost its originality and organizes the daily life of modern representatives of the ethnos, manifesting itself as in the system of traditional education, and in relation to illness and health. Secondly, we believe that through the inner form of the word it is possible to open that vision of the world, those most important meanings that are specific to the national cultural tradition regarding illness and health.

The resulting cognitive model of the concept of Health integrates the ontological, axiological, figurative and interpretive characteristics of the denotatum. In the cognitive consciousness of native speakers, Health as a normative ideal of a state is recognized as an unconditional value.

In the process of conceptualization, the physical, physiological and psychological aspects of the concepts of illness and health are actualized to a greater extent in comparison with other signs.

Received: 17.11.2020

MFTAP 16.01.11

Н.У. Абдуллина¹, Қ.Ж. Айдарбек¹

¹Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы қ., 050040, Қазақстан Республикасы

ҚАЗАҚ ТІЛІНДЕГІ ҚОҒАМДЫҚ-САЯСИ ЛЕКСИКАНЫҢ БІРЛІГІ РЕТІНДЕ «ПРАЙМЕРИЗ» СӨЗІНІҢ ОРНЫН АНЫҚТАУ

Мақалада қазақ тіліндегі қоғамдық-саяси лексика бірліктерін термин сөздерден ажыратып қарастырумен қатар, қазіргі кезде қазақ тіліне ағылшын, орыс тілдерінен көптеп еніп жатқан тілдік бірліктердің тіліміздегі орны сөз болады. Терминолог ғалымдар Б.Момынова, Б.Қалиұлының еңбектерін негіз ете отырып, мақала авторлары төл тілімізге енген әрбір тілдік бірлікті ғылыми парадигмалар аясында қарастырып, мұқият зерттеп барып алуды ұсынады. Б.Қалиұлының ойынша: «Халықаралық терминдер деп аталынып кеткен еуропа тілдерінің 100 мыңнан аса сөздері тіліміздің лексикалық құрамынан ойып тұрып орын алған. Осылардың кесірінен тіліміздің алтын қазығы – үндестік заңы бұзылды» [6, 31]. Мақала авторлары 2020 жылы Қазақстан Республикасының Парламент мәжілісінің және мәслихаттарының депутаттарын сайлау қарсаңында кең қолданысқа ие болған праймериз сөзі негізінде қазақ тіліндегі кірме сөздер мәселесін көтереді.

Кілт сөздер: Қазақ тілі, қоғамдық-саяси лексика, термин, кірме сөздер, праймериз сөзі.

КІРІСПЕ

Қазіргі кезде тіл біліміндегі өзгерістер әлемдегі саяси-әлеуметтік, экономикалық, мәдени, т.б. жағдаяттардың барлығын қамти отырып, ең көкейтесті мәселелер қатарынан табылады деп толықтай айтуға болады. Бұлай тұжырымдауымыздың себебі соңғы кездері

қарқынды дамып жатқан ғылым нәтижесінде минут сайын жаңа нысандардың (заттардың, ұғымдардың) пайда болып, аталып және сол атаулардың қазіргі замандағы цифрландыруға сәйкес әлеуметтік желілер арқылы тез арада қоғамда таралу қабілеттігінде деп ойлаймыз. Мысалы, 2020 жылдың қараша-желтоқсан айларында Қытайдың Ухань қаласында алғашқы рет тіркеліп, жаңа атауға ие болып, кейіннен бүкіл әлемді дүрліктірген *коронавирус* ауруы барлық ұлт тілдерінде жаңа тілдік бірліктердің пайда болып, тіпті аурудан әлдеқайда ерте сол ауру атының қоғамда тез арада таралуына себепші болды. Аз уақыт аралығында қазақ тілінде де осы ауруға байланысты *локдаун*, *пандемия*, *протокол*, *карантин* деген тілдік бірліктердің жалпы қолданысқа еніп кетуі осындай жағдаяттардың тілге тигізетін әсерінің дәлелі бола алады.

НЕГІЗГІ БӨЛІМ

Осы тәріздес әлеуметтік ғылымдар саласындағы *праймериз* деген тілдік бірлікті саяси партиялар Қазақстан Республикасындағы 2021 жылдың 10 қаңтарында өткізілген Парламент мәжілісінің және мәслихаттарының депутаттарын сайлау қарсаңында кеңінен пайдаланып, бұл тілдік бірліктің бұқара ақпарат құралдары арқылы баршаға таныс болып кеткенінің де куәсі болдық. *Праймериз* деген бірлікті термин ретінде қарастыруға болады деп ойламаймыз, өйткені, бұл бірлік қазақ тіліндегі терминдік сөздіктерде бұған дейін бекітілмеген, ағылшын тілінен енген лексикалық калька бола тұра, алайда, «Егемен Қазақстан» сайтының түсіндірмесіне сәйкес қазақ тілінде арнайы мағынаға ие болып шыға келеді: «*Праймериз – АҚШ саясаткерлерінен бастау алған, партия белсенділерін ашық таңдау тәсілі. Қазақ тіліндегі мағынасы – «іріктеу» деген ұғымды білдіреді. Кейде «алдын-ала сайлау» немесе «алдын-ала дауыс беру» деп те атайды. Яғни, жақтастарының арасында алдын-ала партия ішілік сайлау өткізу арқылы, партия атынан басты аламанға түсетін көшбасшыларды іріктеп алу дегенге саяды»*[1]. Немесе, осы тілдік бірлікке байланысты тағы бір мысал келтірсек: «*Тәуелсіз Қазақстанның тарихында биыл алғаш рет праймериз өтпекші. Оны өткізуді еліміздегі бас партия «Нұр Отан» партиясы қолға алып отыр... «Праймериз» сөзін қазақ тіліне аударғанда «бірінші сайлау» немесе «алдын-ала сайлау» деген мағынаны береді. Көбінесе мұндай саясатқа байланысты терминдерді демократиясы қалыптасқан АҚШ секілді мемлекеттердегі саяси оқиғаларға қатысты естиміз.*» - дейді желілік «Блог библиотеки им.Гоголя»[2].

Жоғарыдағы *праймериз* тілдік бірлігіне келтірілген мысалдардан көретініміз: бұл сөздің қоғамда кең көлемде таралуына ең басты себепкер – бұқара ақпарат құралдары және интернет желілері екендігі. Бұл жерде осы тілдік бірлікті термин ретінде қарастырып, қоғамдық-саяси терминдерінің сөздіктеріне енгізу қажет пе деген орынды сұрақ туындайды. Әрине, тілдік бірлік ретінде бұл сөз атқарып тұрған қызметіне, өзі «тиесілі» болып тұрған қоғамдық-саяси саласына, түрлі сайттардың бұл бірлік мән-мағынасына берген анықтамасына байланысты термин ретінде бекітілуіне әбден болатын тәрізді көрінеді. Алайда қоғамдық-саяси лексиканы көпшілік жұрт пайдаланатынын естен шығармай, осы тектес тілдік бірліктерді терминдерден ажыратып қарау қажеттігін еске саламыз. Терминдер арасында белгілі ғылым саласына қатысты, ғылыми коммуникацияда қолданылып, бұқара халыққа көп жағдайларда түсініксіз болатын терминдік бірліктермен қатар, барша жұртқа мәлім, тіпті жалпы қолданысқа еніп кеткен терминдер де бар екенін білеміз. Осы тұрғыда қоғамдық-саяси сөздерді терминдерден бөліп қарастыру қажеттігін кейбір тілші ғалымдар алға тартады. Шынында да, жоғарыда көрсеткен *праймериз* сөзі бір қарағанда терминге ұқсас болып көрінеді. «Қоғамдық-саяси сөздердің сөздік құрамдағы өзге сөздерден ерекшелетін өзіндік сапа белгілері бар. Олар бір қарағанда терминдерге ұқсас болып көрінгенмен, олардан қолданылу аясы, ауқымы, қызметі және жалпыхалықтық сипаты жағынан өзгешеленеді» – дейді Б.Исхан, М.Құлманова «Терминдер мен қоғамдық-саяси лексиканың тілдегі орны мен маңызы» мақаласында. «Бұл сөздердің терминдерге ұқсайтын жағы, көбінесе, өзге тілдерден дыбыстық-құрылымдық жақтан игерілмей, еш өзгеріссіз ауысып келуінде жатыр. Өзге тілдік сөздер екенін олардың

түр-түрпаты нақты аңғартып тұрады. Осы белгісі оны термин сөздерге ұқсатып-жақындатып, кейбір адамдарды, тіпті қайсыбір тілші-ғалымдардың өзін де шатастырып жатады... жаңа заманның жаңа лебімен пайда болып жататындары «жаңа сөздер» (неологизмдер) деп те танылады» - дейді ғалымдар[3].

Бұл тұжырымға сүйене отырып, жаңа термин танылып жүрген *праймериз* сөзінің саяси-қоғамдық лексиканың бірлігі екенін, және оның жалпыхалықтық қолданысқа енгені елдегі саяси жағдайларға және бұқаралық ақпарат құралдарының белсенділігінен екенін анық көреміз.

Осы жерде Халел Досмұхамедұлының келесі сөздері еске түседі: «Біздің қазақ-қырғыздың ішінде аурапа тілдерін жақсы білетініміз аз, көбіміз білмейміз. Аурапа тілдері бізге орыс тілі арқылы жалғасады. Аурапа сөздерін алғанда, түбін тексеріп, шамадан келгенше сөзді түпкі иесінің сөйлеуіне жақындатып алу керек»[4, 177]. Қоғамдағы саяси-экономикалық кезеңге байланысты пайда болып, ел ішіне тараған осындай тілдік бірліктер тарихи жағдаяттардың сипаты бола тұра, кейбіреуі тым қысқа мерзімде жойылып кетіп, ал кейбірі ұзақ уақыт тіл ұстанушысы тарапынан қолданыс табады. Демек, біз мысал ретінде алып отырған *праймериз* сөзінің қазақ тіліндегі тағдыры әлі белгісіз күйде – мүмкін, бұл сөз тілімізге етене кіріп, тіпті қоғамдық-саяси терминдерінің сөздігінен орын алар, немесе, керісінше, уақытша ғана қолданыста болып (ҚР 2021 жылғы 10 қаңтардағы Парламент мәжілісінің және мәслихаттарының депутаттарын сайлауға дайындық қарсаңында), кейін ұмытылып кетер - оны уақыт көрсетеді. Алайда осы іспеттес кірме сөздердің көптеп келіп, тілімізге өз әсерін тигізуі дау тудырмайды, және тілші-мамандар тарапынан мұндай үдерістерді зерттеудің өзектілігі күннен-күнге артып келеді.

Осындай сөздерді қарастыра келе, мұндай жағдайлардың өткен ғасырларда да орын алғанын ескере отырып, ғалым Б.Момынова «Қазақ» газеті материалдары негізінде қоғамдық-саяси лексиканы келесідей топтарға бөліп қарастырағанын еске сала кетейік: 1) әлеуметтік-тарихи категориялар мен ұғымдарды білдіретін атаулар; 2) мемлекеттік құрылысты білдіретін атаулар; 3) әкімшілік жүйеге қатысты атаулар; 4) сот жүйесіне қатысты атаулар; 5) саясатқа қатысты атаулар; 6) әскери қимылдар мен қару-жараққа қатысты атаулар; 7) оқу-білім, мәдени салаларға қатысты атаулар; 8) діни ұғымдарға қатысты атаулар. [5, 29-30]. Ғалымның қоғамдық-саяси лексика бірліктерін топтау қағидаты нысандардың тақырыптық, жұмсалымдық қызметіне байланысты жасалғанын байқаймыз. Бұл жерде осы топтауды келтіріп отырған басты себебіміз: өткен ғасырдағы газет бетіндегі қоғамдық-саяси лексикасының классификациялық ерекшеліктерін қазіргі кездегі бұқаралық ақпарат құралдарындағы, интернет желілеріндегі бірліктер арасынан табылатынын көрсеткіміз келеді. Осы тұрғыда танымал терминолог-ғалым Байынқол Қалиұлының «Қазақ терминтанымының өзекті мәселелері» атты еңбегінде айтқан келесі сөзі ойға түседі: «Қазіргі кезде қазақша термин жасау ісімен тұрақты түрде айналысып жүрген шынайы ғалымдардың саны тым аз. Ондайлардың көпшілігі қазақша термин жасағаннан гөрі, оның орнына бұрынғысынша шетел сөздерін (латын, грек, ағылшын, француз, неміс, орыс, т.б.) ала салуды қолайлы көреді. Егемендік алғанымызға 17 жыл өтсе де, қазақша термин жасау ісінің әлі күнге дейін мандымай жүргендігінің сыры, міне, осында жатса керек.» [6, 4]. Б.Қалиұлы бұл сөздерін еліміздің егемендік алғанына он жеті жыл өткен кезінде айтса, қазір егемендігімізге отыз жыл болғанын ескерсек, ана тіліміздегі көкейтесті мәселелердің әлі күнге толық шешімін таппағанын көреміз.

Ғалымның: «Халықаралық сөз болу үшін, олар ең алдымен, еуропа тілдерінің біреуінің сөзі болу керек деген тұжырым. Басқаша айтсақ, кім мықты болса, кім экономикалық жағынан күшті болса, солардың сөздері халықаралық термин болып табылады» [6; 29] деген келесі ойы аталған тілдік бірліктің қазақ тіліне етене кіруіне, әрі тез таралуына соңғы кездері ағылшын тіліне, жалпы батыстық мәдениетке деген қоғамдағы аса жоғары қызығушылықтың көрінісі деп ойлаймыз.

Б.Қалиұлы қазақ тіліне шетел тілінің сөздерін, соның ішінде, халықаралық терминдерді алудың төрт жолын көрсете отырып, былай дейді: «Оның біріншісі – әлгі интернационал

сөздердің қазақ тіліндегі баламасын көрсету. Мыс., *ангина - баспа*, *кредит – несие*, *бартер – баспабас*, *брокер – делдал*, *спонсор – демеуші*, *таможня – кеден*, *финанс – қаржы*, *фонд – қор*, т.б. Екіншісі – халықаралық сөздерді калька жолымен тікелей аудару: *пятилетка – бесжылдық*, *множитель – көбейткіш*, *производство – өндіріс*, *коллектив – ұжымшар*, *совхоз – кеңшар*, т.б. Үшіншісі – халықаралық терминдердің орнына қолдан (жаңадан) сөз жасау: *аэровокзал – әуежай*, *самолет – ұшақ*, *вертолет – тікұшақ*, *герб – елтаңба*, *концепция – тұжырымдама*, *программа – бағдарлама*, *цивилизация – өркениет*, т.б. Төртіншісі – халықаралық терминдердің өзін алу» [6, 30-31].

Жоғарыда көрсетілген *праймериз* деген жаңа сөз (ағылшын тіліндегі термин) қазақ тіліне етене кіріп, Б.Қалиұлы атап өткен төрт үдерістің төртіншісіне сәйкес болып тұр. Алайда оның өз ұлт тілінде – ағылшын тілінде термин екенін ескере отырып, қазіргі жағдайда біздің төл тілімізде бұл тілдік бірліктің тағдырын шешетін қазақ тілінің мамандары мен қазақ тілді ғылыми қоғам екенін ұмытпаған жөн.

Е.Әбдірәсіловтың «Қазақ терминологиясының жүйесі» атты еңбегінде былай делінген: «Ғылыми қауым үшін қазіргі шығып жатқан және осы уақытқа дейін шығып келген қазақ тілімен байланысты терминологиялық сөздіктердің төңірегіндегі өзекті мәселелердің жинақталып, ресми және ресми емес сипаттағы сын-пікірлерге ұшырауы, олардың ғылыми қауым мен көпшіліктің терминдер туралы ақпараттарға деген қазіргі кезеңдегі сұраныстары мен талаптарын қанағаттандыра алмай отыруы айтылмай, жазылмай жүрген мәселе емес» [7, 3]. Ғалымның осы ойын қостай отырып, біз ағылшын тілінен енген бір ғана тілдік бірлік негізінде ұлт тілімізде болып жатқан қазіргі тілдік экспансия мәселесін қозғап отырмыз. Өйткені қазақ тіліндегі *праймериз* сөзінің ғаламтор желісіндегі мағынасы ағылшын тілінен жасалған сөзбе-сөз аударма болып табылады: «Primary elections, often abbreviated to primaries, are a process by which voters can indicate their preference for their party's candidate, or a candidate in general, in an upcoming general election, local election, or by-election» [8].

ҚОРЫТЫНДЫ

Сонымен, орыс тілінде *предварительные выборы* немесе *предварительное голосование* деген мағынада көршілес Ресейде 2013-2014 жылдардан бастап бұқара ақпарат құралдарында жиі қолданыла бастаған *праймериз* сөзідыбысталу формасын толықтай сақтап, алдымен орыс тіліне, ал 2020 жылдан бастап қазақ тіліне де өзгеріссіз еніп отырғанын көреміз. Қорыта айтсақ, тілдік бірлік тілімізге енді, ғылыми қоғам тарапынан да, көпшілік тарапынан да кең қолданысқа түсіп, жазба тілде (соның ішінде, бұқара ақпарат құралдарын былай қойғанда, іс-қағаздар, саяси-әлеуметтік ғылымдар салаларының жазба тілінде) қолданылып келеді. Демек, бұл сөзді саяси-әлеуметтік терминдер сөздіктеріне енгізу мәселесін қарастыру керек. Бұл тілдік бірліктің осыған дейінгі терминологиялық сөздіктер құрамында болмағанын ескере отырып, алдағы уақытта оның нақты терминдер қатарына жатқызылу-жатқызылмау мәселесін, оның дыбысталу формасын және ғалым Б.Қалиұлы атап өткен терминдерді қазақ тіліне бейім етіп алу үлгісіне сәйкес өзгерту-өзгертпеу мәселелерін шешу керек деп ойлаймыз.

Қорытындылай келе, әйгілі ғалым Б.Момынова өзінің «Қазақ тіліндегі қоғамдық-саяси лексика: әлеуметтік-бағалауыштығы, сөзжасамы» еңбегінде айтқан тұжырымын еске саламыз: «Қоғам мен саясатқа қатысты сөздер өзінің атауы көрсетіп тұрғандай, қоғамдық ғылымдар аясында қарастырылуы тиіс. Ғылымдағы қалыптасқан көзқарастар мен тұжырымдар бойынша, қоғамдық ғылымдар терминологиясы екі үлкен бөліктен тұрады.... Тіл білімінде қоғамдық-саяси лексика, қоғамдық-саяси терминдер, қоғамдық-саяси ұғымдар бар, әрі олар кейде бірінің орнына бірі жарыса қолданылып кете береді» [9, 3]. Ғалым қоғамдық-саяси сөздер мен терминдерді қалыптастыруда публицистикалық стильдің доминанттық рөлін ескере отырып, мысалдарды газеттерден жинастырғанын айтады. *Праймериз* сөзінің 2020 жылы Қазақстан бұқара ақпарат құралдарындағы, қазақ тілді әлеуметтік желілердегі қолданыс пайызын ескеретін болсақ, бұл тілдік бірлікті Б.Момынова атап кеткен қоғамдық-саяси терминдер қатарына толықтай кіргізуге болатындығын байқаймыз. Алайда, бұл тілдік

бірліктің мән-мағынасын айқын түсініп және көпшілікке түсіндіре отырып, оған балама сөзді өз төл тілімізде жасап алуға нендей кедергі бар деген орынды сұрақ туады. Өйткені бұл сөз әлі қазақ тілді қоғамның санасынан ойып орын алған жоқ, демек, оны қазақ тіліне аударып, немесе өз тілімізде оған балама табуға әбден болады. *Праймериз* сөзіне балама ретінде *алғаш сайлау*, *іріктеу сайлау*, *бастанқы сайлау* нұсқаларын неге алмасқа? Бұл біздің нақты ұсынысымыз емес, осы мақала мазмұны аясында шет тілінен көптеп кіріп жатқан кірме сөздерге төл тілімізден балама табу мүмкіншілігін көрсету болып отыр. Егер шет тілінен кірген әрбір тілдік бірліктің мән-мағынасын зерттеп, оның қажеттілігіне зер сала қарайтын болсақ, қазақ тілінің қазіргі мәртебесін сөзсіз бір саты жоғарылатар едік деген ойдамыз.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ДЕРЕКТЕР ТІЗІМІ

- 1 «Егемен Қазақстан EGEMEN QAZAQSTAN желілік басылымы»
<https://egemen.kz/article/237042-praymeriz-%E2%80%93partiya-ishindegi-basekelestik>.
- 2 <http://blog.karlib.kz/ru/node/2237>.
- 3 Исхан Б.Ж., Құлманова М.Н. Терминдер мен қоғамдық-саяси лексиканың тілдегі орны мен маңызы. <https://termincom.kz/articles/?id=44>.
- 4 Досмұхамедұлы Х. Таңдамалы.—Астана: «Астана-Полиграфия», 2008. — 400б.
- 5 Момынова Б. «Қазақ» газетіндегі қоғамдық-саяси лексика. — Алматы: «Арыс», 1998. — 110 б.
- 6 Қалиұлы Б. Қазақ терминтанымның өзекті мәселелері.—Алматы: Абылай хан ат.Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университеті, 2008. — 160б.
- 7 Әбдірәсілов Е.Қазақ терминографиясының жүйесі. — Астана: «1С-Сервис», 2005. — 208 б.
- 8 https://en.m.wikipedia.org/wiki/Primary_election
- 9 Момынова Б. Қоғамдық-саяси лексиканың түсіндірме сөздігі. Алматы: Қазақ университеті. 2004. — 140 б.

REFERENCES

- 1 EGEMEN QAZAQSTAN Internet publication./ <https://egemen.kz/article/237042-praymeriz-%E2%80%93partiya-ishindegi-basekelestik>.
- 2 <http://blog.karlib.kz/ru/node/2237>.
- 3 Iskhan, B.Zh and Kulmanova, M.N. The place and meaning of Terms and socio-political vocabulary in the language. <https://termincom.kz/articles/?id=44>.
- 4 Dosmukhameduly, Kh. (2008), *Selected Works*, Astana-Poligraphia, Astana, Kazakstan.
- 5 Momynova, B. (1998), *The socio-political vocabulary in the “Kazakh” newspaper*, Arys, Almaty, Kazakhstan.
- 6 Kaliuly, B. (2008), *Actual problems of Kazakh terminology*, Kazakh Ablai Khan university of international relations and world languages, Almaty, Kazakhstan.
- 7 Abdrasilov, E. (2005), *Kazakh terminography system*, 1C-Servic, Almaty, Kazakhstan.
- 8 https://en.m.wikipedia.org/wiki/Primary_election
- 9 Momynova, B. (2004), *The dictionary of socio-political vocabulary*, Kazak universiteti, Almaty, Kazakhstan.

Материал 21.01.2021 баспаға түсті

Определение места в казахском языке слова «праймериз» в качестве единицы общественно-политической лексики

Н.У.Абдуллина¹, Қ.Ж.Айдарбек¹

¹Казахский национальный университет имени аль-Фараби, г.Алматы, 050040, Республика Казахстан

В статье рассматриваются вопросы разграничения общественно-политической лексики и терминов, а также проблемы определения места языковых единиц, вводимых в

казахский язык из русского и английского языков. Авторы статьи, ссылаясь на работы ученых терминологов Б.Момыновой, Б.Калиулы, предлагают «принимать» каждую входящую в казахский язык иноязычную единицу на основе тщательного изучения данного слова в свете научной парадигмы. По мнению Б.Калиулы: «В нашем языке есть больше ста тысяч слов из европейских языков, которые называются международными терминами. И они стали причиной нарушения основы, стержня нашего языка – закона сингармонизма» [6, 31]. Авторы статьи поднимают проблему заимствований в казахском языке, приводя в качестве примера слово «праймериз», активно применявшееся в 2020 году накануне выборов депутатов мажилиса в Парламент Республики Казахстан.

Материал поступил в редакцию журнала: 21.01.2021

Determination of the place in the Kazakh language of the word “primaries” as a unit of social-political vocabulary

N.U.Abdullina¹, K.Zh.Aidarbek¹

¹Al-Farabi Kazakh national university, Almaty, 050040, Republic of Kazakhstan

The article discusses the issues of delimiting social-political vocabulary and terms. And problems of determining the place of linguistics units includes in the Kazakh language from Russian language, English language. The authors of the article refer to the works of scientific terminologists B.Kalyuly, B.Momynova. They suggest looking at each word through careful scrutiny in a scientific paradigm. According to the B.Kalyuly: “In our language there are more than one hundred thousand words that are called international terms. And they became the reason for the breaking of the main rule of our language – the law of harmony”. [6; p31.]. The authors of the article discusses the problem of borrowing in language. They give an example of the word primaries, which was actively used during the parliamentary election in Republic of Kazakhstan.

Received: 21.01.2021

SRSTI 16.21.27

A.Abilov¹, N.R. Khegai¹, E.A. Ibragimova¹

¹Kyzylorda Korkyt Ata university, Kyzylorda, 120000, Republic of Kazakhstan

SOCIAL ORIENTATION OF MEDIA TEXTS CONTAINING PROFESSIONAL VOCABULARY, THEIR ADAPTATION AND FUNCTIONING

The authors attempt to analyze the features of social orientation of media texts containing professional vocabulary. The authors also analyze the distinctive features of the pragmatic adaptation and functioning of the abovementioned texts. In the article, the authors try to show that professional vocabulary arises and develops on the basis of a folk language and is its continuation. The authors believe that professional vocabulary is a continuation of a dialectal language not a literary one. During the analysis of samples of professional terminology, the authors come to a conclusion that professional terminology, which in most cases grows from professional vocabulary, acquires autonomy over time. As a result, such types of terminology form their own systems of concepts, means of expression, and methods of word formation also.

Key words: media text, professional vocabulary, pragmatic adaptation, pragmatic transformation, translation, reality, professionalism.

INTRODUCTION